

el cartipàs

ciutat, patrimoni, memòria

núm. 145 / Olot, novembre 2022

Coordinació: Xavier Puigvert • Edició: Ajuntament d'Olot - Cultura i Educació i Arxiu Comarcal de la Garrotxa

OPINIÓ / EXPOSICIONS FESTES DEL TURA 2022: UN PUNT D'INFLEXIÓ?

Anna Manel·la, inici. Abelló Cirera, final. Dues exposicions situades avui en el cor d'un antic univers de pintura del qual només queden dos espais i el record de les catorze galeries que un dia omplien Olot de colors i academicisme. Són la Sala Oberta del Museu Comarcal de la Garrotxa i la galeria L'Àmbit Espai d'Art, al Firal. Curiosament, les dues exposicions que han passat festes amb nosaltres semblen contenir missatges oposats, tot i ser iguals en esperit i filosofia. Dues obres eixides de paisatges interiors sense cap altra finalitat que mostrar allò que es duu a dins i que no es pot retenir.

L'art, una paraula utilitzada moltes vegades, moltes, per justificar el no-res, no és un espai exclusiu per a dotats d'habilitats per reproduir l'entorn. L'artista és un malalt afectat en algun òrgan inabastable, potser localitzat en l'halo que l'envolta, i que no curen ni l'economia ni el cercle d'aficionats que pretenen ajudar. Els paisatges de l'art no es copien, es creen. Tots tenim un jardí d'idees i missatges, però molts no el sabem convertir en realitat. Fantasies, somnis, imaginacions, pensaments, records... són intrínsecs i moriran amb nosaltres. Pocs, molt pocs, són els triats per omplir amb informació interior l'espai reservat a l'art. I de sobte, tenim dues exposicions en les quals el primer que percep és la llibertat amb què s'han construït; on és evident que el pintor no ha posat com a punt de referència irrenunciable cap element extern a ell mateix.

Avui som davant una creadora senzilla, educada, delicada, afectuosa, tí-

mida, una mica introvertida, que cerca el principi, el moment en què l'home irromp en el paisatge encara inconcret. I tot seguit, a pocs carrers de distància, un matemàtic ens quadricula l'espai i el marca amb l'harmonia dels colors, l'escenari on les fórmules es fan quotidianitat, tot donant per sabut que el paisatge ha quedat superat per la realitat abstracta –menys en els números– en la què viu la nostra societat actual. Ordenar al mig del caos. Cap dels dos no busca monedes que no existeixen, sinó comunicar sensacions que els empenyen dins seu per explicar aquell espai interior on el silenci eixorda.

Paisatges en negatiu. Boires i somnis de mars insinuats. Amagats. Una terra sense muntanyes on els éssers humans venen d'un infinit proper. De cara. Anònims. Desconeguts. Irreconeixibles. El silenci omple de misteri espais insinuats. És el final? És un principi. Entre aquells personatges que surten de l'ombra i el sorprèn espectador hi batega la vida, el futur, una realitat que encara no té presència. L'Anna Manel·la ha vist més enllà de la paret que ens separa de la veritat. La tribu dels humans és això: figures inconcretas, incertes, dins i a través del fum, a l'inici de cada història. Tot en aquesta obra ens porta al principi. Potser perquè més cap aquí no hi ha res reconegut. Les escultures són petites. De gent petita. Al voltant de les teles penjades a les parets pul-lulen un munt de nenes i nens que ho miren tot amb curiositat. Amb sorpresa. Amb admiració. Potser amb estupefacció. Sempre amb incredulitat. En el cor dels infants no hi ha

maldat, ni política, ni mentida. Surten com fantasmes des del fons de les teles, potser per emportar-se allò que a la seva edat encara no tenen: desengany, experiència (a canvi de joventut), empirisme, hàbits... Per no deixar la boira, els personatges de l'Anna renuncien a paisatges més dramàtics: el de la maldat, del so de les esquelles dels ramats d'analfabets il·lustrats.

La nostra petita història local de la pintura ha trigat molts anys a reaccionar. La mort de Leonci Quera, la renúncia de pintors que investigaven nous camins, provocada per la pressió de les vendes a un públic que buscava *vayredes* i menyspreava qualsevol intent de recerca fora d'un tronat classicisme, va tallar en sec uns moviments que es concretaren en dos o tres artistes que lluitaven contra un entorn advers, si no antagonic. Quaranta anys més tard, en aquesta tardor del 22, Abelló Cirera ens connecta amb els Claper-Mayà, Marian Oliveras, Paxinc, Curós (d'abans de la Sala Parés)... i sense desestimar altres precedents, entra de ple en una evolució, realment urgent, de la nostra història de l'art.

Últimament, ja alliberats de l'esclavatge econòmic que es va instituir durant els anys setanta del segle passat, resten en actiu uns pocs malalts d'art que busquen en el seu interior allò que és impossible de trobar en els boscos i aiguamolls de la Garrotxa. No formaran mai part d'una pretesa escola olotina, però escriuran el pròleg d'un nou capítol. La petita història també mereix evolucionar.

DOMÈNEC MOLI

ANIVERSARI / CENTENARI DE L'ASSOCIACIÓ DE MÚSICA: OLOT

El 4 de novembre de 1922, en una reunió celebrada al Casal Català d'Olot, es constituïa l'Associació de Música: Olot, destinada a la promoció de les audicions de música a la ciutat. La nova entitat volia aprofitar les facilitats que ofería la Lliga Nacional d'Associacions de Música, impulsada per la Mancomunitat de Catalunya, per multiplicar les actuacions de companyies

musicals arreu del territori. S'afegia, així, a les associacions creades a Reus, Tàrraga, Lleida, Granollers, Igualada, Sabadell i Girona.

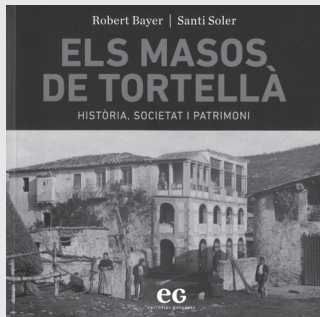
Al final d'aquell mateix mes, l'Associació comptava amb una seixantena de socis, sota la presidència del pintor Iu Pascual, i va organitzar el seu primer concert. Va desenvolupar la seva activitat fins a l'esclat de la Guerra Civil.

MONOGRAFIES

BASTART, Jordi,
Garrotxa, Barcelona: Alpina, 2022,
[80] p. (Guies familiars Els Camins
de l'Alba; 17)

BAYER, Robert i SOLER, Santi,
*Els masos de Tortellà. Història, so-
cietat i patrimoni*, Tortellà-Cassà
de la Selva: Ajuntament de Torte-
llà-Gavarres, 2022, 213 p.

BUSQUETS, Lluís,
*Enigmes de la Bíblia i cultura con-
temporània*, Barcelona: Balasch,
2022, 3 vol., I, 267 p.; II, 260 p.
i III, 453 p.

CLASSE DE 6è ESCOLA LLUÍS CAS-
TELLS DE RIUDAURA,
Records tèxtils de Riudaura, Ri-
udaura: Escola Lluís Castells, 2022,
53 p.

GIRONELL, Martí,
El fabricant de records, Barcelona:
Columna, 2022, 292 p.

LÓPEZ, Joan i RIU, Josep,
*Besalú al segle XIX (1814-1900).
Una vida entre conflictes polítics i
guerres civils*, Besalú: Ajuntament,
2022, 265 p.

MOLERA, Pere,
*La forja, una tècnica optimitzad-
ora*, Sant Joan les Fonts: Oliveras,
2022, 208 p.

ORTIZ, Blai,
*La fotografia policial operativa.
Conceptos básicos de fotografía y
su aplicación a la inspección técni-
co policial*, Santa Cruz de Tenerife:
Romeo, 2022, 123 p.

PUJOL, Josep N. i CRUANYES, Toni,
Creus de terme, Girona: Diputació
de Girona, 2022, 96 p. (Quaderns
de la Revista de Girona; 217)
Conté estudi de les creus de Calvó i del
Palau, d'Olot.

*Tané Hermetic, 100+1 anys obrint
portes, 1921-2022*, la Vall de Bia-
nya: Tané Hermetic, 2022, 158 p.

Va de gènere, Olot: Consorci d'Acció
Social de la Garrotxa, 2022, 23 p.
(Polítiques de Gènere; 1)

VALERA, Josep,
L'habitant de la Seu Vella, Lleida:
Pagès, 2022, 380 p. (Els Guiamets;
245)

CONTES IL·LUSTRATS / NOVEL·LA GRÀFICA

CASTEX-EY, Joan-Francesc i MATAS,
Roser,
La noia del parc, Perpinyà: Impri-
merie Catalane, 2022, 14 p.

FERRER, Judith i MATAS, Roser,
El fabulós viatge de l'Elies, Olot:
Associació El Paraigua, 2022, 29 p.

ARTICLES

ARIÑO, Susana; VALL, Aurora i
MAÑÀ, Teresa,
"Inicio y final de la Guerra Civil
en Cataluña: el testimonio de las
bibliotecarias de las bibliotecas
populares a través de sus diarios",
*Documentación de las Ciencias de
la Información*, vol. 45, num. 2,
2022, p. 169-181.

AULINES, Albert,
"El jaciment prehistòric d'Amer: la
Balma de la Xemeneia", *Amera. La
revista d'Amer*, núm. 27, 2022, p.
28-32.

BARTOLOMÉ, José Luis,
"La ruta garrotxina de mossèn Jo-
sep Casassa, poeta, folklorista i sa-
cerdot", *Revista de Girona*, núm.
334, setembre-octubre 2022, p.
52-55.

CANAL, Jordi,
"Colores", dins de Jordi CANAL
(ed.), *Los colores de la política en
la España contemporánea*, Madrid:
Marcial Pons-Prensas Universita-
rias de Zaragoza, 2022, p. 13-90
(Historia de las Culturas Políticas
en España y América Latina; 7)

CASACUBERTA, Margarida,
"Vides de gat, 8: Gats trobats",
L'Avenç, núm. 493, setembre 2022,
p. 14-18.

CASACUBERTA, Margarida,
"Vides de gat, 9: El tigre a casa",
L'Avenç, núm. 494, octubre 2022,
p. 16-20.

CASADEMONT, Miquel,
"Organització, preservació i difu-
sió de l'Arxiu del COMG", dins
*Informe Anual 2021. Col·legi Ofi-
cial de Metges de Girona*, Girona:
COMG, 2022, p. 92-93.

COLANTUONO, Maria Incoronata,
"El Missal de Sant Pere de Cam-
prodon (ms. lat. 1333 BnF): les re-
lacions litúrgico-musicals entre els
monestirs besaluencs i occitans",
*Síntesi. Quaderns dels Seminaris de
Besalú*, núm. 5, 2021, p. 79-87.

COMAS, Laura i DANÉS, Alba,
"Dones i ruralitats per a l'homed-
ciutat", *Nexe*, núm. 48, primavera-
estiu 2022, p. 48-51.

COMELLAS, Mariona,
"Avantpassats: La calaixera de la
padrina", dins Natàlia NAVARRO
(dir.), *Mirades a la col·lecció. Una
lectura contemporània a 100 anys
de fotografia (1860-1960)*, Girona:
Diputació de Girona-INSPIA,
2022, p. 85-98.

FIGUEROLA, Carles,
"En ruta: els volcans de la Garrotxa",
*Estris. Revista d'Educació en el
Lleure*, núm. 244, 2022, p. 36-37.

FRIGOLA, Joan et al.,
"El conjunt ceràmic del pou del pati
de la Pia Almoïna (Banyoles, Pla de
l'Estany)", *Rodis. Journal of Me-
dieval and Post-Medieval Archae-
ology*, núm. 4, 2022, p. 89-115.

FUENTES, Àlex i FUENTES, Raimon,
"Carlemany i els Cartellà, Sant Cli-
ment d'Amer i la capella de Sant
Corneli; de l'any 823 al 1626",
Amera. La revista d'Amer, núm. 27,
2022, p. 33-42.

FUENTES, Lluïsa,
"Dossier Cap a la transició energè-
tica: Capdavanter en comunitats
energètiques", *Revista de Girona*,
núm. 334, setembre-octubre 2022,
p. 86-88.

GARCÍA, Almudena i CAMPS, Jordi,
"Sant Esteve de Banyoles a l'èpo-
ca romànica. L'estudi arqueològic

i artístic al servei del coneixement d'un gran monestir", *Síntesi. Quaderns dels Seminaris de Besalú*, núm. 5, 2021, p. 31-43.

GIRONA, Ramon,

"El gran calavera y Frank Capra. Sobre la influencia del cine de Hollywood en un film dirigido por Luis Buñuel", *Buñueliana. Revista de Cine, Arte y Vanguardias*, núm. 1, maig 2022, p. 45-67.

LANAO, Pau,

"Dossier Cap a la transició energètica: Santiago Vilanova", *Revista de Girona*, núm. 334, setembre-octubre 2022, p. 93.

MAYANS, Antoni i BONFILL, Anna,

"Els germans Jaume. Viure la guerra i escriure-la", *L'Avenç*, núm. 494, octubre 2022, p. 36-41.

MERINO, Imma,

"Estranys en un tren [Compartiment núm. 6, de Juho Kuosmaki]", *L'Avenç*, núm. 493, setembre 2022, p. 64-69.

MERINO, Imma,

"Recuperar la fe en el cinema [Irma Vep, d'Olivier Assayas]", *L'Avenç*, núm. 494, octubre 2022, p. 64-69.

MERINO, Imma,

"Escenes: Figurants d'una escenografia espectral", dins Natàlia NAVARRO (dir.), *Mirades a la col·lecció. Una lectura contemporània a 100 anys de fotografia (1860-1960)*, Girona: Diputació de Girona-INSPAI, 2022, p. 117-132.

MURLÀ, Josep,

"Exposició 'La TV pionera d'Olot: TV Garrotxa'", dins *Festes del Barri de Sant Ferriol. Olot 16, 17 i 18 setembre 2022*, Olot: Comissió del Barri de Sant Ferriol, 2022, p. 7-9.

PLANTALECH, Salvador,

"Aproximació a la circulació monetària d'èpoques antiga i altmedieval a la comarca de la Garrotxa, Girona (s. III aC-s. X dC)", *Acta Numismàtica (Homenatge al Dr. Miquel de Crusafont i Sabater)*, vol. 52, 2022, p. 199-208.

PONS, Valentí,

"Les Planes: una escola Secession al cor de Catalunya", *Coup de Fouet*, núm. 37, 2022, p. 66-75.

ROURA, Lluís,

"El crepúsculo de los Medici y el alcance internacional de la herencia toscana", dins J. ALBAREDA i N. SALLÉS (eds.), *La reconstrucción de la política internacional española. El reinado de Felipe V*, Madrid: Casa de Velázquez, 2021, p. 73-88.

SALA, Joan,

"Una transformació de les places olotines", *Revista de Girona*, núm. 334, setembre-octubre 2022, p. 32-39.

SALA, Roger; GARCIA, Ekhine i FRIGOLA, Joan,

"Prospecció georadar als antics conjunts monàstics de Sant Pere de Besalú i Sant Joan les Fonts. Noves dades per futures investigacions arqueològiques i arquitectòniques", *Síntesi. Quaderns dels Seminaris de Besalú*, núm. 5, 2021, p. 61-78.

SÁNCHEZ, Carles,

"Els monestirs de l'antic comtat de Besalú: artistes i promotors", *Síntesi. Quaderns dels Seminaris de Besalú*, núm. 5, 2021, p. 9-29.

SÁNCHEZ, Carles i CAMPS, Jordi,

"El moviment canònic a l'antic comtat de Besalú: el cas de Santa Maria de Lladó", *Síntesi. Quaderns dels Seminaris de Besalú*, núm. 5, 2021, p. 45-59.

SELLES, Narcís,

"Joaquim Vicens Gironella, l'art com a catarsi i (re)construcció del jo", *Revista de Girona*, núm. 334, setembre-octubre 2022, p. 60-65.

SOLER, Gerard,

"Família Serrat-Callís, de Sant Pau de Segúries - Mas Callís: Arbre genealògic", dins *Festa Major Sant Pau Segúries, 2 al 5 de setembre de 2022*, Sant Pau de Segúries: Comissió de Festes, 2022, p. [11-18].

TORRALBA, Blanca,

"Fotógrafas. Un siglo de actividad incesante [conté versió en català]", dins C. LOMBA i R. GIL (dir.), *Hacia poéticas de género. Mujeres artistas en España, 1804-1939*, Saragossa: Gobierno de Aragón. Departamento de Educación, Cultura y Deporte-Consorcio de Museos de la Comunitat Valenciana, 2022, p. 318-335.

Inclou Dolores Gil (Almonacid de la Sier-

ra, 1842-Saragossa, 1876) i Sabina Mu-
chart (Olot, 1858-Màlaga, 1929).

"Turisme: Olot", *Top Girona. De la Costa Brava als Pirineus*, núm. 84, 2022, p. 10-36.

Conté textos de Jordi Grau i Carme Grau.

TEXTOS ELECTRÒNICS

Guia de recursos educatius 2022-2023, Olot: Ajuntament d'Olot-Cultura i Educació, juliol 2022, 15 p. [en línia]. Disponible a: <<http://www.olotrecursoseducatius.cat/guia.pdf>>

BREVIARI

Ja està disponible al repositori Tesis Doctorals en Xarxa (www.tdx.cat) el treball de recerca de l'historiador olotí **Jordi Rodríguez Danés** (Barcelona, 1987), *L'antiguitat clàssica en les TIC: videojocs i gamificació*. La tesi, dirigida per Jordi Cortadella, va ser defensada l'octubre de 2018 al Departament de Ciències de l'Antiguitat i de l'Edat Mitjana de la Universitat Autònoma de Barcelona (UAB) i parteix de l'estudi de videojocs de temàtica històrica com a objecte cultural. L'autor hi analitza tot un seguit de videojocs, ubicats temàticament en el període de l'Antiga Roma i seleccionats pel seu impacte comercial, amb l'objectiu d'estudiar quina visió donen del passat i les possibilitats (didàctiques, tecnològiques, recreatives...) que ofereixen a les disciplines històriques.

•••

Del 16 de setembre al 20 d'octubre, a l'església Vella de Castellfollit de la Roca, s'ha pogut visitar l'exposició fotogràfica "La festa", formada per una vintena d'instants del fotògraf **Juan Antonio Andújar Jiménez** (El Cañavate, Conca, 1922-Castellfollit de la Roca, 2018), establert a la població l'any 1946. La mostra, seleccionada a partir de les 75.000 imatges preses per l'autor que es conserven a l'Arxiu Comarcal de la Garrotxa, se centrava en les principals manifestacions festives i lúdiques celebrades entre els anys 1965-1986 en aquell municipi.

DEL DINOU AL VINT-I-U / OLOT, KÍIV, MÈXIC

JOAN BARNADAS (joan.barnadas@gmail.com)

Ara que hem descobert que Ucraïna no està tan lluny com ens pensàvem, potser és el moment de recordar que amb aquesta nació centreeuropea compartim moltes més coses que l'afany universal de viure en pau i tranquil·litat. La primera coincidència és geogràfica: ambdues nacions vivim massa a prop d'un estat nacionalista amb ànsies imperials. La segona és conceptual: ells i nosaltres concebem la nació com una voluntat ciutadana de pertinença, lluny de la "unidad de destino en lo universal". I, en tercer lloc, tenim en comú haver intentat, ara fa gairebé cent anys, implantar l'anarquisme.

Durant la Primera Guerra Mundial i la posterior guerra civil russa, els anarquistes ucraïnesos, liderats pel camperol Nèstor Makhnò, van formar l'Exèrcit Revolucionari d'Insurrecció d'Ucraïna, conegut com l'Exèrcit Negre, per lluitar primer contra la dominació d'Àustria i Alemanya, i després contra l'exèrcit roig bolxevic i l'Exèrcit Blanc contrarevolucionari, mentre feien la revolució anarquista a les granges i a les ciutats d'Ucraïna. Una experiència molt semblant a la que van viure els anarquistes nostrats durant la nostra guerra contra els nostres feixistes. José Alberola Navarro (Ontinyena, Osca, 1895–Mèxic, 1967), cap de la Federació Olotina de Sindicats entre el 1916 i 1921, i dirigent de la Federació Anarquista Ibèrica (FAI) al Baix Aragó el 1937, en va ser protagonista: "Si expropiamos en beneficio general a los detentores de la riqueza pública, sostenemos que los beneficios de tal expropiación no han de tras-

ladarse al Estado. Los productores han de expropiar a los burgueses, pero también al Estado. En otro caso, el estado quedaría como burgués único y no se habría extinguido la burguesía."

No cal dir que els anarquistes catalans també compartim amb els d'Ucraïna el fracàs, la derrota i l'exili dels dirigents. Uns anys després, des de París on estava exiliat, Makhnò va publicar un manifest on demanava més autodisciplina personal als anarquistes i la creació d'una organització capaç de dotar d'efectivitat i homogeneïtat el moviment. Tot i que el manifest és de lectura obligatòria, aquí no en farem cap més esment perquè aquest espai el reservem per donar a conèixer aspectes locals. Per sort, l'Arxiu Comarcal de la Garrotxa disposa de les cartes d'Alberola, escrites també des del seu exili mexicà, on s'expressa en termes semblants: "Habrà que ejercer una honesta y justa crítica contra los falsos mentores del proletariado que han malogrado tanto esfuerzo y sacrificio (...). Pero esa crítica tendrá que ser mucho más cáustica y acertada contra la crédula superstición mesiánica de los propios trabajadores que se habían dejado dirigir y despersonalizar en los sindicatos y partidos políticos, siendo culpables de mantener a cuerpo de rey a los profesionales mandamases de sus organizaciones. Habrá que reeducar socialmente a los productores todos, para que no sean borregos, al albur de los eternos pastores que quieren especular con su vana credulidad y explotarla como una finca."

UN TOC AMB EL PEHOC / HISTÒRIA D'UNA RESISTENT ANTIFRANQUISTA

Cristina Zalba és la meva besàvia... i una resistent antifranquista. Va néixer a l'Hospital Clínic de Barcelona el 17 de maig de 1909, va ser abandonada a la Maternitat de Barcelona i, posteriorment, adoptada per la família Delòs-Solà de Sant Joan de les Abadesses. Durant la seva joventut va treballar en una fàbrica de Sant Joan de les Abadesses (probablement la Filatura Espona). És en aquest lloc de treball on s'apunta al sindicat anarquista CNT. El 1934 es casà amb Enric Sala, i gràcies a aquesta unió va recuperar el seu certificat de naixement i els seus cognoms, Zalba Rodis. En acabar la Guerra Civil, i després que el seu marit fos internat en un camp de concentració franquista, el matrimoni amb el seu primer fill (el meu avi) es van traslladar al mas la Sala, prop de Santa Bàrbara de Pruneres (Oix).

En el context de la lluita dels maquis contra la dictadura, el 19è grup de guerrillers espanyols Grupo Bordoy, liderat per Antoni Figueras, àlies Crispin, van fer pas per la Garrotxa. Tres maquis d'aquest grup van encarregar un cabrit per la nit del 31 de desembre de 1944 al mas Puigvert de Sant Iscle de Colltort. Quan els guerrillers van anar a buscar l'encàrrec, no esperaven una emboscada de la Guàrdia Civil. Es produí un tiroteig a la porta de la casa, on un maqui morí i Figueras resultà greument ferit a la cama. Aquest, no se sap com, el dissabte 13 de gener de 1945 arribà enmig d'una gran nevada al mas la Sala. Allí hi vivien els masovers, la Cristina i l'Enric, els seus dos fills, els pares adoptius de la Cristina, i un mosso, Joan Camps Solà. La família va acceptar que es quedés a passar la nit i van proporcionar-li menjar i cures per les ferides.

Varen portar l'Antoni a un corral perquè l'endemà pogués continuar la fugida, però el dia següent el seu estat havia empitjorat i li era impossible aixecar-se, per la qual cosa es va quedar al corral. Com que els van avisar que passaria la Guàrdia Civil, el van traslladar al mas la Canova. Durant aquells dies, la Cristina va ser l'encarregada de portar-li menjar i curar-lo. L'Enric era molt reticent a tenir-lo amagat, però la Cristina va insistir, al·legant que si els guerrillers es jugaven la vida per ells, bé que se la podien jugar ells pels guerrillers. Finalment, va convèncer el seu marit amb la frase "prefereixo ser vídua d'un heroi que dona d'un covard".

Quan va passar el perill, van traslladar el ferit a la casa. Antoni Figueras va conviure amb la família, compartint vetllades amb ells sempre que es podia i amagant-se quan rebien visites de veïns o de la Guàrdia Civil. I així va passar un any i mig, concretament 508 dies. Durant tot aquest temps el fugitiu va ser a càrrec de la Cristina. El 7 de juny de 1946, acompanyà Figueras fins a la frontera amb França, on van acomiadar-se per sempre. El maqui es dirigí cap a la Manera (el Vallespir) i ella tornà a la Sala.

Aquesta història va ser descoberta per la família gràcies a l'Amical d'Antics Guerrillers de Catalunya i, gràcies a ells i al Patronat d'Estudis Històrics d'Olot i Comarca, he pogut iniciar una cerca més profunda sobre els fets i la vida dels seus protagonistes. El meu Treball de Recerca de Batxillerat està dedicat a ells i a la seva causa.

IONA PUJOL I SALA

(EN)RAONEM? / UNA LLENGUA ESTRESSADA

SERVEI DE CATALÀ D'OLOT-LA GARROTXA (olot-garrotxa@cpnl.cat)

El 20 d'octubre es va presentar, a Olot, la campanya *No em canviïs la llengua*, tal com anunciàvem en l'article anterior. Durant la presentació, alguns membres d'aquesta iniciativa i alguns alumnes del Servei de Català d'Olot la Garrotxa van explicar les seves vivències i com n'és de frustrant que, en adreçar-se en català a un persona catalanoparlant, aquesta respongui en castellà quan detecta un accent o unes faccions que no identifica "com d'aquí". Això els genera una sensació d'inseguretat (*Tan malament ho faig?*), de rebuig (*Seré sempre un foraster? Per què només a mi em parlen en castellà?*) i sovint d'incomunicació, perquè a vegades s'adrecen en castellà a gent que no el sap o el sap molt poc (no tothom parla castellà, ho hauríem d'anar assumint).

Aleix Renyé, de la Catalunya del Nord, va explicar la paradoxa que viuen els catalans del nord quan baixen a Figueres, Olot o Barcelona i la gent se'ls adreça en castellà o, a vegades, en francès. És a dir, que se'ls denega l'opció de parlar en la llengua pròpia. Hi pot haver alguna situació més surrealista que aquesta?

El canvi de llengua és un exemple clar de submissió lingüística, ben comú en les llengües minoritzades (us recomanem el vídeo d'Octubre.cat que és molt interessant). Els parlants d'aquestes llengües sovint patim *estrès lingüístic*, tal com explica la psicòloga Gemma Sanginés. Aquest trastorn provoca ansietat en les interaccions lingüístiques per l'elecció de la llengua amb què ens adrecem als interlocutors. Així doncs, el que seria normal, és a dir, parlar en català a Catalunya, genera incomoditat perquè tenim interioritzat que adreçar-nos en la llengua pròpia pot ser de mala educació, atès que hem assumit que els drets lingüístics dels altres són més importants que els nostres.

Sanginés parla de la *norma de convergència* al castellà per la qual el canvi lingüístic es fa gairebé inconscientment en supòsits diferents que van des de la identificació visual d'una persona com a forana sense ni haver-hi parlat, per la detecció d'alguna dificultat de comprensió, la percepció d'un accent particular o alguna dificultat a l'hora de parlar

en català, fins a l'explicitació que la persona no entén el català o la petició que li parlem en castellà.

Com podem desactivar aquest hàbit inconscient? Primer de tot, que de manera racional assimilem que no és natural canviar de llengua quan el 94% dels residents a Catalunya diuen que entenen el català, i que tampoc no té lògica fer-ho davant d'una persona que s'esforça a parlar català o que l'entén sense gaires problemes. En segon lloc, ens podem plantejar l'*assertivitat lingüística*, seguint el suggeriment de Gemma Sanginés; és a dir, expressar-nos en la llengua pròpia amb naturalitat, sentint-nos còmodes. Si l'interlocutor no ens entén a la primera, segurament n'hi ha prou amb parlar més lentament, no cal que sigui més fort, i de manera més senzilla. Els resultats de mantenir el català us poden arribar a sorprendre.

També és cert, i ho hem d'explicitar, que expressar-nos sempre en la llengua pròpia pot provocar, en determinades situacions, respostes no agradables, i en alguns llocs fins i tot ha sigut motiu d'amenaçes i coaccions. Recordem, però, que els qui estan essent maleducats i sobrepassen línies vermelles són els protagonistes d'aquests comportaments, no pas nosaltres.

En una entrevista recent a Vilaweb (<https://www.vilaweb.cat/noticies/entrevista-gerard-furest-catala-escolamentencia-tc>) Gerard Furest expressa que si les persones que tenen el català com a llengua materna passen del 36% actual al 20%, la transmissió generacional del català s'haurà acabat. És un toc d'alerta que ens hauria de fer reaccionar.

Per tant, val més prevenir que curar. Si mantenim el català, si no canviem de llengua de manera automàtica, si som capaços de conviure amb l'estrès lingüístic, si racionalitzem que parlar la llengua pròpia a Catalunya no és ser maleducat, enfortirem la presència del català al carrer, ajudarem a incorporar-hi nous parlants i serem un referent per als nostres fills, que podran desfer-se d'aquest hàbit adquirint durant anys i panys de submissió lingüística. Pensem que la propera generació serà clau per a la pervivència del català.

Enraonem-ho!

ELS NOMS DE LA TERRA / MARRUÍ DIFAMAT

XAVIER PUIGVERT I GURT

Finalment, disposem de l'exhaustiu recull sobre els masos de Tortellà, fruit reposat d'una llarga recerca. Santi Soler, amb el malaguanyat Robert Bayer, hi ha sabut sargir els "petits retalls d'un gran tapís que requereixen una capacitat de lectura i anàlisi excepcionals", com destaca encertadament Lluís To en el pròleg. De les seves pàgines en trec la notícia –sorprenent per als llecs en toponímia tortellanenca com jo– de l'existència d'un *Mas Ruí* (o *Marruí*) que havia tingut un homònim al veïnat dels Arcs, municipi de Santa Pau. En tots dos casos, la grafia sembla adaptar la forma *roí*, 'de baixa qualitat, mesquí', com si es volgués qualificar aquells petits masos de ruïnoses quan sota teulat encara s'hi feia vida. Si el significat fos aquest, no tindria cap sentit.

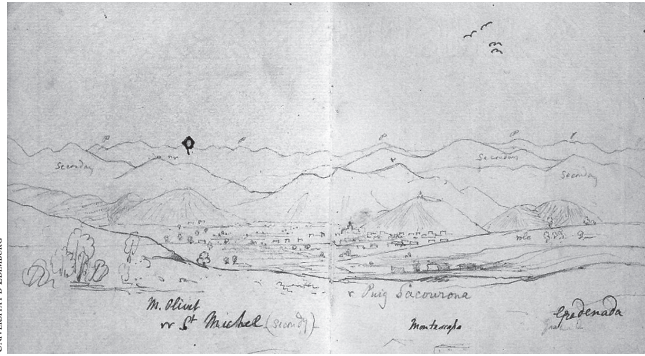
Ara bé, si posem sota el comptafils la cosa i el nom, podem fer-ne una lectura molt més positiva. Tots dos comparteixen algunes vicissituds. En especial, no apareix el seu nom abans del segle XIX: la finca de Tortellà s'inscriu el 1859 (*manso Ruí*); la de Santa Pau, el 1842 (*mas Rubí*). Els dos presumptes masos ruïnoses comptaven amb terres de poca qualitat, vora el pla de Tapioles i al capdamunt de

la riera dels Arcs, respectivament. Tampoc eren cases amb una autonomia plena: la primera sempre ha format part de la propietat d'una família Prat; la segona, d'una família de cognom Pujolar. Eren, per tant, masoveries nascudes en zones marginals de grans heretats rurals, raonades que s'havien posat en conreu en moments que calia guanyar espai als erms. I en aquell ambient de bardissa i herbassar hi devia destacar el marrubí, malrubí o marruí (del llatí *MALRUBIUM*), una planta que apareix en els reculls botànics actuals de la comarca amb els noms d'ortiga blanca i bonroig. El *roí* imputat als topònims va néixer d'un malentès molt comprensible: tant a Tortellà com a Santa Pau, els parlants van interpretar que *marruí* era un exemple més d'elisió de la -s, molt estesa a la Garrotxa, aplicat a una masia i que es trobaven davant un impossible *masruí* > *ma'ruí*. Sense voler, els veïns deien mal de l'estat de la casa i amagaven l'herba remeiera que li havia prestat el nom.

Un cop més, una recerca local ben feta permet un afegit definitiu al diccionari del paisatge comarcal. I de pas, refer allò que només va ser arruïnat de paraula.

APUNTS I REPUNTS NATURALS / UN TRESOR AL DESCOBERT

EMILI BASSOLS I ISAMAT

Fa ben poques setmanes, la Universitat d'Edimburg (Escòcia) va culminar un projecte de gran interès, summament anhelat pels aficionats a la geologia d'arreu del món: la digitalització dels treballs, la correspondència, les notes de conferències i els quaderns de camp de l'eminent geòleg escocès Charles Lyell (Kinnordy, Escòcia, 1797–Londres, 1875). La possibilitat de poder contemplar els quaderns de camp d'aquest il·lustre geòleg i les interpretacions que feia sobre el terreny és una veritable delícia. Per a qualsevol naturalista, el quadern de camp és una de les seves possessions més preuades. Allà s'hi recullen notes, apunts, esquemes, dibuixos, plans, projectes, dubtes, disquisicions, idees, conceptes... Són el reflex material d'una feina minuciosa i producte de moltes hores de serena contemplació i estudi, fins al punt que es converteixen en una peça personal i intransferible. Alhora, a partir del que mostren les seves pàgines es pot tenir una idea molt aproximada de la manera de fer i de ser del seu propietari. Que s'extraviï el quadern de camp és una desgràcia de dimensions incalculables. La relació de dependència d'un naturalista amb el seu quadern de camp podria ser comparable a la que avui tenen els adolescents amb el seu mòbil. En el món dels naturalistes, els geòlegs solen ser dels més propensos a fer croquis i esquemes i tant són capaços de recollir en un esbós el detall més minúscul d'un dipòsit de materials com de plasmar la interpretació

geològica de la formació d'un massís muntanyós.

Per als olotins, la publicació dels quaderns de Charles Lyell té una significació especial. S'escau recordar que Lyell es va desplaçar a Catalunya l'estiu de 1830 amb l'objectiu principal de visitar la zona volcànica de la Garrotxa. Buscava exemples que aportessin robustesa a la Teoria de la uniformitat, ja formulada per un altre geòleg escocès, James Hutton (Edimburg, 1726-1797), segons la qual totes les formacions geològiques es poden explicar pels mateixos processos naturals que continuen funcionant avui dia. Aquesta teoria s'enfrontava a una altra, de més estesa, que defensava que l'aixecament de massissos muntanyencs i altres fenòmens geològics només podien haver-se produït com a resultat de grans cataclismes passats. El viatge de Lyell a Catalunya està recollit en tres quaderns de camp. Tres tresors. El primer comença a Tolosa de Llenguadoc i, després de passar per Barcelona, acaba a Montserrat. El segon va de Montserrat fins a Olot, amb notes referides a les Planes d'Hostoles, Sant Feliu de Pallerols, el Crosca i el Sallent de Santa Pau. I el tercer va d'Olot a Banhèras de Luishon, amb apunts en les primeres pàgines sobre Castellfollit de la Roca i Besalú. Junt amb les notes de camp s'intercalen dibuixos a llapis i tinta, més o menys elaborats, com el croquis dels tres volcans d'Olot, Montolivet, Montsacopa i Garrinada, que li va servir de base per a l'excel·lent il·lustració que va aparèixer en les segones edicions tant de *Principles of Geology* (1834) com d'*Elements of Geology* (1841).

La consulta dels quaderns és més que recomanable. Avui, molts naturalistes hem substituït el quadern de camp pel mòbil. Entrem les observacions en portals, consultem els dubtes en aplicacions i no ens cal entrar la localitat perquè estem permanentment georeferenciats. Pràctic ho és, tot s'ha de dir, però s'està perdent el costum de prendre notes i l'habilitat de dibuixar allò que es veu. Al final acabarem fent com els adolescents: no ens podrem separar ni un moment del mòbil perquè s'haurà convertit en el nostre principal repositori de dades en detriment dels preuats quaderns de camp.

LA NÒRIA DEL TEMPS, 2 / LA LLENGUA PARLADA

DOMÈNEC MOLI

Vuitanta anys enrere, la gent del carrer parlàvem un català dissolt en una sopa de lèxic espanyol que amenaçava amb deixar-nos una llengua com ells volien i deien que era: un dialecte de la noble i poderosa llengua espanyola. Els mots manllevats al francès i l'anglès, en tots els àmbits de les converses quotidianes, completaven una panoràmica molt trista de la nostra llengua. Especialment, en camps com el de l'esport. Els estrangerismes que s'utilitzaven entraren a formar part del llenguatge i varen aconseguir que, anys més tard, quan es començà a radiar els partits de futbol en la nostra llengua, sonés tan rar que ni enteníem allò que sentíem.

Durant quaranta anys, la dictadura que van instaurar els feixistes insumbissos després de guanyar la guerra es va dedicar en cos i ànima a intentar destruir la nostra llengua. Aquest posicionament espanyol envers el català ha perdurat fins als nostres dies amb més o menys intensitat. Sempre ha tingut el seus profetes, però el català tenia els seus poetes. Sortosament, doncs, i gràcies a aquesta oposició, el català ha resistit. A la Catalunya del Nord, on se l'ha deixat amb menys oposició, pràcticament ha desaparegut com a llengua parlada per la gent del carrer, que és l'autèntic termòmetre que ens indica la temperatura real d'una parla. I la reacció

al crim cultural de la dictadura va venir d'allà on havia de venir: sense fer gaire fressa, en els anys seixanta, algunes entitats catalanes varen començar a impartir-ne classes. A Olot, a l'Orfeó Popular Olotí, el mestre Marçal Casanovas. En l'àmbit de tot Catalunya, fou Òmnium Cultural l'entitat que més es va distingir en aquesta tasca. Després vindria el règim monàrquic del 78 i s'obriria la porta a l'ensenyament en la nostra llengua. Un ministre va posar en dubte públicament que el català servís per ensenyar ciències exactes i altres assignatures. Uns altres es queixen, encara avui, que el català sigui llengua vehicular dins d'un estat que té una perla com la llengua de Cervantes. Diuen alguns erudits que sempre que una llengua més culta se sobreposa a una que ho és menys, ja sigui com a vencedora o supeditada, la primera acaba per imposar-se. Suposo que hi ha molta intel·ligència hispànica que es pregunta com és que els immigrants acaben parlant català o per què molts separatistes porten cognoms espanyols. Avui, els universitaris inicien la seva carrera amb ple domini de la seva llengua, una cosa que no passava en els anys quaranta, cinquanta i seixanta.

Que mai més una llengua sigui, en cap lloc del món, maltractada com ho fou la nostra.

JOSEP M. MUÑOZ

L'ocasió no s'ha de deixar passar, sobretot ara que, a causa de la pandèmia, feia dos anys que no se celebrava. A la Plaça Mercat d'Olot em trobo dos bons amics. Ell, en Q., m'explica que falta poc perquè tingui lloc l'aplec de Sant Aniol d'Aguja, el dia 5 de juny, i que enguany la Mita, que no hi ha estat mai, no hi pot faltar. Al capdavant, *l'aplec dels francesos*, que és com es coneix popularment la trobada, és protagonista d'una escena central de *La punyalada*, que la Mita acaba d'editar per a una nova col·lecció de l'editorial Barcino. En Q., que ha llegit la novel·la d'en Vayreda, s'ofereix a portar-nos-hi. Es pot arribar en cotxe fins a Sadernes, i llavors cal deixar-lo en un terreny d'aparcament (que deia en Pedroló), prèvia reserva de plaça per Internet. Aleshores comença una llarga caminada, muntanya endins, per un camí que esdevé progressivament dificultós, sobretot a la segona meitat. De tant en tant passem a la vora d'un gorg, amb la promesa que, en tornar, ens hi banyarem i apagarem així una mica la calor, que per sort encara no és pas excessiva a finals de primavera. Nosaltres dos no portem el calçat ideal, però en conjunt fem un bon paper, diria.

En arribar a lloc, a les envistes del santuari de Sant Aniol d'Aguja, cal travessar una passarel·la oscil·lant, no apta per als qui pateixen vertigen, perquè es mou, i de quina manera, sota els teus peus. Un rètol adverteix que no hi passi més d'un nombre determinat de persones alhora, i tot i que el límit no sembla que sigui gaire respectat, s'hi forma un cert tap, perquè just allà hi conflueixen el camí que hem fet nosaltres amb el camí que ve de l'altra banda, de la part francesa, del poble de Sant Llorenç de Cerdans, al Vallespir. A poc a poc, la gent es va aplegant davant l'ermita i de l'antiga rectoria, que està rehabilitant el Centre Excursionista de Banyoles com a refugi de muntanya, després d'anys d'abandonament. La impressió és que acabarà sent un indret prou confortable.

L'aplec consta d'una missa que celebra un frare d'aspecte antic, peculiar, que no para de balancejar-se a mesura que fa el sermó, dins l'esglesiola fosca i, en acabat, a l'esplanada, d'una ballada de sardanes. Tot plegat té un aire d'un altre temps, que em fa pensar en el catalanisme excursionista de la meua adolescència –un catalanisme excursionista que jo vivia de forma vi-

cària, sobretot a través dels meus cosins o d'alguns companys d'escola. A casa no érem muntanyencs, en absolut, i encara menys *boy scouts*, tot i que a l'escola existia l'Agrupament Escolta Josep Estadella. Era un món proper, però no era el nostre, d'un catalanisme més urbà i cultural. (També hi havia un basquisme excursionista: en una entrevista que vaig fer fa anys al lehendakari Ardanza, em deia que, de petit, els diumenges el seu pare el duia a missa i després sortien a caminar per la muntanya; a vegades invertien l'ordre, però el pla sempre era el mateix: "*misa y monte*" o "*monte y misa*".)

Enguany tocava que la pubilla de l'aplec fos triada entre els francesos. És una noia de quinze anys, robusta i tímida; la tenim al nostre costat i noto que li fa vergonya haver d'assumir el paper. Discretament, demana a son pare com es diu "merci" en català: tot i que el pare porta una samarreta d'una trobada catalanista a la Catalunya sud, la filla ja no sap ni tan sols dir 'gràcies'. El català ja no es parla, o només molt marginalment, en un poblet rural i tan a prop de la frontera com Sant Llorenç de Cerdans. Amb tot, del grup de francesos, se'ns acosta un home, a la cinquantena, que reparteix unes auques bilingües (català i francès) que exalcen no sé quines glòries locals. I em diu: "Nosaltres sem pas francesos, sem catalans. Sou vosaltres que ens dieu francesos." No vull desmentir-lo amb l'anècdota que acabo de viure, de la pubilla que ha de preguntar com ha de donar les gràcies en català, i li agafa l'auca.

En un text que caldria rellegir, Pierre Vilar mostra el contrast que creuen les fronteres entre catalans. Així, mentre que per als francesos els nord-catalans, o catalans francesos, són un poble meridional, pagerol i rústec, per als espanyols els catalans són un poble industriós i treballador. La consideració és tòpica, naturalment, però els tòpics ("que no són mai innocents", ens advertia el mateix Vilar) tradueixen també situacions reals. Unes situacions que han dut els uns, els pagesos del nord, a acceptar un assimilacionisme sense fissures, amb l'abandó de la llengua com a penyora, i els altres, els industriosos del sud, a resistir-nos-hi i a reivindicar alguna forma de sobirania. Pel camí de baixada m'assaltaven alguns d'aquests pensaments, que només l'aigua freda i estimulante del gorg va semblar dissipar.

Per la fira de Sant Lluç es va publicar el número 30 de la revista cultural *Les Garrotxes*, que correspon a la tardor-hivern de 2022. En l'apartat d'actualitat, Paula Núñez entrevista Eli Masó, responsable del supermercat cooperatiu L'Artiga, situat al centre d'Olot; Marta Masó retrata la família Reixach, propietària del restaurant La Deu, d'Olot, i Jordi Nierga conversa amb Roser Rubió, pagesa jubilada de Joanetes.

El dossier central, coordinat pel periodista Jordi Nierga, està dedicat a la incidència històrica d'aiguats, nevades, glaçades i altres sinistres. Pel que fa a la Garrotxa, Francesc Ginabreda, Paula Núñez, Xavier Valeri i Ramon Estéban Bochaca tracten aspectes diversos de la crescuda del Fluvià el 1940. Així mateix, Xavier Valeri descriu els efectes de la gelada de 1956 a Sant Jaume de Llierca; Roger Santaló, l'esllavissada de 1976 a Castellfolit de la Roca; Marta Carbonés, les crescudes del Ter a la Colònia Dusol, a les Planes d'Hostoles; Pere Cerro, les inundacions documentades a Besalú; Joan Carreres, les maltempades de 1895 a 1940 que van afectar l'Alta Garrotxa; Josep Vilar, la nevada de febrer de 1944 i diverses esllavissades en aquella mateixa zona, i Laia Juez, les inclemències meteorològiques destacades a la vall del riu Llémena. També, Eloi Camps i Jordi Nierga comenten algunes intervencions en catàstrofes naturals amb els bombers olotins Jordi Francés, ja jubilat, i David Sucarrats.

En l'apartat de patrimoni, Guerau Palmada estudia la torre de guaita de Talaixà, a Montagut i Oix; Joan Sala documenta la indústria olotina dels tallers d'imatgeria religiosa; Salvador Sarquella estudia els guixos del Pla de l'Estany i la Garrotxa; Miquel Puig commemora la victòria dels miquelets catalans contra els francesos a Sant Esteve d'en Bas, el 1695; Ester Sala descriu les propietats remeieres de l'arc blanc i Joaquim Agustí proposa una visita a Rocabrúna, actualment municipi de Camprodon.

La memòria fotogràfica, coordinada per Quim Roca, recull imatges de guàrdies civils i carrabiners.

VIVÈNCIES / RECORDANT EN PERE GUSSINYÉ

JOAN TRESSERRAS

Vaig sovint a voltar pel Parc Nou i tinc l'hàbit d'anar a saludar i presentar els meus respectes al bust que l'escultor Joan Ferrés va fer del pintor Pere Gussinyé. Gussinyé fou el meu *tio* Pere, a qui mai no li vaig dir *oncle* ni el col·loquial *tiet*. I si ara, en virtut de la correcció lingüística, he d'anomenar-lo *oncle*, tinc la sensació que me n'allunyo. Per tant, si em permeten la incorrecció, continuaré dient-li el *tio* Pere.

És un bust de bronze sobre un pedestal de pedra que es troba situat a la dreta de l'entrada per l'avinguda de Cuba, i dona l'esquena a la tanca del parc. Molt encertadament, té la mirada sobre el paisatgístic prat, emmarcat pels arbres que foren el tema de moltes de les seves obres pictòriques. Sentia una fidel i autèntica devoció pels arbres. Tant era així que, quan s'assabentava d'una tala barroera, era com si li arrenquessin un queixal. El bust de Joan Ferrés reflecteix molt fidelment la fesomia d'home tranquil i de bon tarannà del *tio* Pere. Modestament, crec que, per les característiques de les seves faccions, li deuria resultar una feina fàcil. Era prim de cara i de front espaiat, i a sota hi destacaven unes celles amb forma d'arc de pont que emmarcaven uns ulls ametllats i serens, amb lòbuls desdibuixats; un nas aquilí, per sobre d'una boca fina de caigut trist i el mentó reculat. Era una fesomia de fàcil caricatura.

Davant del bust, em plau recordar una entremaliadura inofensiva que fa molts anys tots dos mantinguérem de manera privada i sense que mai, de manera tàcita, hi féssim cap menció. El fet fou molt simple: el *tio* Pere no podia admetre de cap manera la pintura abstracta. A part de raonaments i formació estètica, hi havia altres consideracions, entre les quals que ell per aquella època era un pintor habitual i anual en les exposicions de la Sala Gaspar, al carrer del Consell de Cent de Barcelona, la primera galeria de la ciutat comtal que canvià el tipus de pintura que imperava en aquell temps i apostà fort per les noves tendències, trencant esquemes, la qual cosa comportà un canvi de clientela i el desplaçament

dels pintors habituals. Segons el criteri del *tio* Pere, l'art abstracte o no figuratiu no era res més que una moda que podia resultar decorativa. Per a ell, la pintura era una altra cosa.

Coneixent el seu criteri, un any em vaig permetre la broma, per veure la seva reacció, d'enviar-li per correu per les festes nadalenques una nadala abstracta, sense firma ni remitent, que vaig fer de manera maldestre amb ceres, aquarel·la i tinta xinesa. Ell no suportava el negre. Pocs dies després, vaig rebre per sorpresa, també per correu, una nadala abstracta i sense firma. A diferència de la meua, era feta amb molta grapa i amb un domini professional del color, a anys llum de la que jo havia enviat. Em fou fàcil intuir qui me l'havia enviada: l'anònim remitent no podia ser altre que el *tio* Pere, que em tornava la broma. Fins aquí podria ser una anècdota per explicar, però allò curiós del cas és que ni ell ni jo no férem mai cap comentari o al·lusió, ni personal ni familiar, a l'intercanvi

de nades. En vista del resultat, els anys següents es repetí l'intercanvi. I era normal que, quan per les festes de Nadal anava a visitar-lo a casa seva, trobés la meua al mig de les altres que havia rebut. Jo la mirava, sense comentar, mut i amb cara de pòquer. Aquest intercanvi anònim de nades abstractes va durar uns quants anys i acabà quan, per raons de la seva salut, ja no fou oportuna.

El *tio* Pere es va mantenir sempre fidel a la seva actitud de fer-se l'orni i jo avui, en aquesta vivència, la trec amb dubtes de consciència. Però ha prevalgut la bona intenció de donar-la a conèixer, ja que tot plegat es tracta de mostrar una faceta del seu tarannà i bonhomia. Ell sempre es considerarà una *persona*, del qualificatiu que pressuposa una persona seriosa. Aquí es mostra que sabia encaixar i retornar una broma ben intencionada d'un seu nebot, orgullós del seu record. Tant és així que, quan em trobo sol davant del bust al Parc Nou, sempre em ve a la memòria la broma de les nades. Li pico l'ullet i marxo més xiroi.

MEMÒRIA D'ACTUALITAT / LES VACUNES

Els que creuen que amagant el mal el curen fan com aquell aucell que-n diuen *avestrús*, que quan veu el caçador amaga el cap a sota l'ala perquè creu que, no veient ell el perill, aquest desapareix. (...) Així mateix, en qüestió de sanitat pública són molts els qui creuen que la premsa no deu parlar de les epidèmies per no alarmar a la gent. Res més fals: el qui pateix te dret a saber de què pateix, *mentres* el sapiguera puga contribuir a *aliviar* son sofriment. El qui té un perill a prop seu se'n guardarà millor si coneix aquell perill i la manera d'evitar-lo.

Doncs bé, aquí a Olot estem en plena epidèmia de verola; la gent ho sap, tothom ne parla i tothom està alarmat. Val més *aixís*, perquè *aixís* tothom *menos* els imbècils, sabran a què atènyer-se o faran per saber-ho. (...) I el que això sàpiga, encara que vegi que a Olot tenim una verola *ame-*

naçanta, ab tot i les exageracions de costum en aquests casos, viurà tranquil tot i prenent aquelles precaucions que són del cas, com són: la primera, la revacunació per tothom qui tingui més de deu anys i no arribi a 60, i la segona, extremar la netedat en la seva persona i en la seva habitació, d'on ve obligat a treure tot *foco* d'immundícia, que tant abunden per desgràcia en nostra vila (...). I això sols és lo que correspon als individus, que *lo demés* és un *deber* i una obligació, la primera obligació de l'Autoritat.

Perquè és l'Autoritat qui *deu* cuidar-se en absolut de la desinfecció i mai confiar-ho a n'els veïns; l'Ajuntament *deu* tenir en bon funcionament una brigada de desinfecció ab el corresponent material, obrant en tota casa infectada ab caràcter obligatori per tothom, cobrant dels veïns que puguin els *gastos* de sanejament. Si això

porta *gastos* al Municipi, aquests no són grossos, però són necessaris, i si ni petits se poden fer, llavors serà cas de cridar l'atenció de nostres regidors perquè pensin que primer és viure que defensar ab eloqüents i oficiosos discursos certa classe de subvencions que la gran majoria del poble suprimiria de bon grat.

Feliçment, el poble d'Olot, ab un sentit pràctic digne de tota lloança, es prepara a corre-cuita a barrar el pas a la verola que-ns ha invadit, acudint en compactes *grupos* a immunitzar-se ab la vacunació, de manera que a seguir *aixís*, tinc l'esperança de *què* ab un mes haurem donat compte de la verola com epidèmia, que d'altre manera ens donaria dies de dol.

EVELI BARNADAS

"Per la salut", *Revista Olotina*, núm. 56 (30-IX-1906), p. 895-897.